

АНОТАЦІЯ

Осадчий Віктор Володимирович. Художнє життя м. Кременчука кінця XIX–XX століття. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії (Ph.D) за спеціальністю 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація. Харківська державна академія дизайну і мистецтв. Харків, 2021.

Дисертація присвячена дослідженню різних аспектів художнього життя і мистецьких процесів м. Кременчука кінця XIX–XX ст. Розкриваються питання творчого спадку видатних художників – уродженців Кременчука, творчого спадку І. Рєпіна, пов'язаного з містом, виставкової діяльності, розвитку кустарних промислів, фотографічного мистецтва, заснування, становлення та функціонування художніх товариств і спілок, художніх соціокультурних інститутів, внеску випускників Харківського художньо-промислового інституту у формування монументально-декоративного обличчя міста, стилістичних та технологічних особливостей монументально-декоративних творів, виконаних художниками, як складової художнього життя Кременчука та невід'ємної частини загальних процесів розвитку українського мистецтва.

Художнє життя м. Кременчука кінця XIX – початку XX ст. є багатогранним процесом, його формували професійні художники, майстри фотографічного мистецтва, кустарних промислів та митці-аматори.

Особливого значення для економічного й культурно-мистецького розвитку міста набула Кременчуцька губернська сільськогосподарська і кустарна виставка 1896 р., знаковою подією художнього життя тогочасного Кременчука стало відвідування міста І. Рєпіним у межах його творчої п'ятимісячної поїздки по Дніпру по місцях запорізької слави, визначною подією художнього життя міста на початку 1914 р. стало відкриття першої виставки картин. Важливою складовою мистецького життя Кременчука

досліджуваного періоду було фотомистецтво, становленню якого сприяв високий економічний, соціальний та культурний рівень міста.

Потужного розвитку художнє життя м. Кременчука набуло в II половині XX ст., що пов'язано з відкриттям місцевого осередку Полтавського обласного товариства художників та початком художньої діяльності в Кременчуцьких художньо-виробничих майстернях випускників художніх закладів вищої освіти Москви, Ленінграда, Києва, Львова та Харківського художньо-промислового інституту: М. Анісімова, В. Бондаренка, М. Келера, А. Котляра, Б. Максименка, В. Сакалаша, М. Хахіна, Н. Юзефович та інших, які зробили найбільш вагомий внесок в стрій кольорового забарвлення монументально-декоративної палітри міста та призвело до розвитку виставкової діяльності, відкриття виставкової зали, магазину Художнього фонду УРСР, появи та збільшення членів Спілки художників УРСР, створення неформальних молодіжних мистецьких об'єднань, та, як результат, заснування Кременчуцької міської організації Національної спілки художників України.

Аналіз стилістичних та технологічних особливостей монументально-декоративних творів, як-от: мозаїки «Моя Батьківщина», вітражу «Наша пісня – наша слава», рельєфу «Весільне свято», виконаних І.-В. Задорожним у м. Кременчуці – сприяє формуванню цілісної картини мистецької своєрідності Кременчуччини.

У роботі розглядаються основні історичні етапи становлення краєзнавчого музею, здійснюється аналіз об'єктів мистецтва фондів зберігання, окреслюються основні віхи становлення Кременчуцького художньо-ремісничого училища № 9, дитячої художньої школи, картинних галерей.

Осягання вищезазначених досліджених питань та особливостей надало можливість комплексно проаналізувати історіографічні взаємодії художніх лакун і аспектів у контексті виявлення загальної картини художнього життя м. Кременчука кінця XIX–XX ст.

Дослідження та аналіз стану наукової розробки теми дає підстави стверджувати про відсутність ґрунтовної, системної наукової розвідки художнього життя м. Кременчука зазначених часових меж, що й зумовлює актуальність пропонованої фахової праці.

Об'єктом дослідження є художнє життя м. Кременчука кінця ХІХ–ХХ століття, предметом – специфічні риси, об'єкти та складові художнього життя м. Кременчука кінця ХІХ–ХХ століття, персоналії та творчий спадок митців, стилістика та технологія монументально-декоративних творів.

У дисертації розглянуто творчий спадок художників – уродженців Кременчука Л. Блох, Л. Воловика, М. Каца, Є. Крендовського, К. Кржижановського, О. Литовченка; встановлено, що Перша виставка картин у Кременчуці 1914 р. стала відображенням тогочасних загальних тенденцій українського мистецького життя й художніх процесів м. Києва зокрема та була визначною подією культурно-мистецького життя Кременчука початку ХХ ст.; досліджено роль кустарних промислів у мистецькій палітрі Кременчука; встановлено, що Губернська сільськогосподарська й кустарна виставка 1896 р. внесла позитивний вплив на мистецьке життя міста, привернула увагу та репрезентувала значну кількість мистецьких кустарних виробів; було з'ясовано, що промислово-економічне, торговельно-фінансове зростання міста призвело до відкриття та розвитку фотографічних закладів Кременчука; доведено існування двох краєвидів під однією назвою «На околицях Кременчука» І. Рєпіна, що експонувалися серед інших творів у межах першої персональної виставки митця в Санкт-Петербурзі в 1891 р.; досліджено заснування, становлення та роботу художніх товариств і спілок від Кременчуцької філії Полтавського обласного товариства художників до Кременчуцької міської організації Національної спілки художників України; досліджено історію становлення основних художніх соціокультурних інститутів міста, виявлено характерні етапи та особливості діяльності Кременчуцького краєзнавчого музею, Кременчуцького художньо-ремісничого училища № 9, Кременчуцької

дитячої художньої школи, Кременчуцької міської художньої галереї та «Картинної галереї Наталії Юзефович»; досліджено роль випускників Харківського художньо-промислового інституту у формуванні монументально-декоративного обличчя міста; проаналізовано стилістичні та технологічні характеристики монументально-декоративних творів, виконаних М. Анісімовим, В. Бондаренком, І.-В. Задорожним, Ш. Корідзе, Є. Павловим, Ю. Сакалшем, М. Хахіним у м. Кременчуці.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків (альбома ілюстрацій).

У *першому розділі* викладено результати аналізу художнього життя м. Кременчука в публікаціях українських та зарубіжних науковців, наведено джерельну базу та обґрунтовано методи дослідження. Аналіз фахової літератури дозволив виокремити два масиви наукових розвідок, які сприяли з'ясуванню кола імен мистецтвознавців, у працях яких віддзеркалювалась біографічна та художня складова творчого спадку митців, народжених у Кременчуці в дорадянський період. Встановлено, що на тлі відсутності узагальнювальних наукових праць художнє життя Кременчука в працях науковців відображалось дотично.

Специфіка теми наукової роботи зумовила формування *методології дослідження*, яка характеризується поєднанням загальнонаукових та окремих методів (аналізу, синтезу, дедукції, індукції, історичного, типолого-системного, формального, стилістичного, іконографічного, іконологічного, структурного тощо), що й забезпечує можливість усебічного й ґрунтовного дослідження художнього життя Кременчуччини окресленого історичного періоду.

У *другому розділі* розглянуто творчий спадок художників-уродженців Кременчука. За результатами проведеної пошукової роботи, аналізу архівних матеріалів, періодичних фахових видань виявлено й уведено в науковий обіг новий фактологічний матеріал. Встановлено, що відображенням тогочасних загальних тенденцій українського мистецького життя та художніх процесів

м. Києва стала Перша виставка картин у Кременчуці 1914 р., що об'єднала художників групи «Кільце», учасників Першої української артистичної виставки та виставки картин у 1913 р., організаторів та учасників Товариства київських художників, випускників та учнів Київського художнього училища, місцевих митців та викладачів малювання під керівництвом організатора та учасника Київського товариства художників К. Бахтіна.

Досліджено роль мистецьких кустарних промислів Кременчука, що дало змогу виявити тенденції зменшення кількості кустарів, що займалися малярством, та іконописців протягом останньої третини ХІХ – початку ХХ ст.

Встановлено, що Губернська сільськогосподарська й кустарна виставка 1896 р. внесла позитивний вплив на мистецьке життя міста, привернувши увагу та репрезентувавши значну кількість мистецьких кустарних виробів.

З'ясовано, що найбільша кількість фотографічних закладів працювала в місті на початку ХХ ст. Доведено, що майстерність фотомитців Я. Вітліна, Ю. Гамаля, Р. Осієвського, М. Тагіна була підтверджена відзнаками та нагородами місцевих, губернських, усеросійських і міжнародних виставок, що надало змогу деяким фотографам стати членами Російського фотографічного і технічного товариства.

Доведено існування двох краєвидів І. Рєпіна під однією назвою «На околицях Кременчука», які експонувалися на першій персональній виставці І. Рєпіна в Санкт-Петербурзі в 1891 р., та вперше введено в науковий обіг фактологічний матеріал про їх наявність.

У *третьому розділі* складено історіографічну картину щодо заснування, становлення та роботи художніх товариств і спілок від Кременчуцької філії Полтавського обласного товариства художників до Кременчуцької міської організації Національної спілки художників України. Проаналізовано зміни кількісного та якісного складу членів кременчуцької організації, доведена визначальна роль членів Спілки художників УРСР, що

мешкали в Кременчуці, у створенні Кременчуцької міської організації Національної спілки художників України.

Встановлено, що збільшення кількості професійних художників сприяло зростанню кількості виконаних робіт монументально-декоративного характеру в місті. Виявлено, що зростання кількості професійних художників вплинуло на розвиток виставкової діяльності в місті, сприяло відкриттю магазину Художнього фонду УРСР з продажу виробів декоративно-ужиткового мистецтва, створенню об'єднання молодих художників міста під назвою «Зелений острів».

Досліджено історію становлення художніх соціокультурних інститутів міста, виявлено характерні етапи функціонування Кременчуцького краєзнавчого музею, проведено аналіз книг обліку виставок музею, досліджено та проаналізовано мистецькі фонди зберігання музею, окреслено кількість творів, виконаних народними художниками СРСР, заслуженими художниками РСФСР, народними художниками УРСР, заслуженими художниками УРСР, заслуженими діячами мистецтв УРСР, народними художниками України, заслуженими художниками України та членами Спілки художників УРСР, Національної спілки художників України.

Виявлені характерні етапи та особливості становлення Кременчуцького художньо-ремісничого училища № 9, Кременчуцької дитячої художньої школи, Кременчуцької міської художньої галереї та «Картинної галереї Наталії Юзефович», встановлено коло видатних випускників першого навчального закладу художньої освіти – Кременчуцького художньо-ремісничого училища № 9.

Досліджено роль випускників Харківського художньо-промислового інституту у формуванні монументально-декоративного обличчя міста, складено хронологічну послідовність появи в Кременчуці митців – випускників ХХІІІ, які протягом майже двох десятиріч створювали монументально-декоративні твори: вітражі, мозаїчні панно, стінопис, карбування.

Проаналізовано стилістичні та технологічні особливості монументально-декоративних творів, виконаних художниками М. Анісімовим, В. Бондаренком, Ш. Корідзе, Є. Павловим, Ю. Сакалашем, М. Хахіним у Кременчуці, досліджено монументально-декоративні твори І.-В. Задорожного.

Ключові слова: Кременчук, художнє життя, виставкова діяльність, кустарна виставка, виставка картин 1914 р., фотографічне мистецтво, І. Репін, Кременчуцьке художньо-ремісничє училище № 9, І.-В. Задорожний, М. Хахін, Кременчуцька міська організація Національної спілки художників України, стилістика, технологія, монументально-декоративне мистецтво.

ABSTRACT

Osadchyi Viktor Volodymyrovych. Artistic life of Kremenchuk at the end of the XIX–XX centuries. – *Qualifying scientific work as a manuscript.*

Thesis for a Doctor of Philosophy (Ph.D) in the specialty 023 – Fine Arts, Decorative Arts, Restoration. Kharkiv State Academy of Design and Arts. Kharkiv, 2021.

The dissertation is devoted to the research of various aspects of artistic life and artistic processes of Kremenchuk of the end of the XIX–XX centuries. The issues of creative heritage of outstanding artists-natives of Kremenchuk, creative heritage of I. Riepin connected with the city, exhibition activity, development of handicrafts, photographic art, establishment, formation and functioning of art societies and unions, art sociocultural institutes, contribution of graduates are revealed. Kharkiv Art and Industrial Institute in the formation of the monumental and decorative face of the city, stylistic and technological features of monumental and decorative works made by artists as part of the artistic life of Kremenchuk and an integral part of the overall development of Ukrainian art.

Artistic life of Kremenchuk in the late XIX – early XX centuries is a multifaceted process, formed by professional artists, masters of photographic art, handicrafts and amateur artists.

The Kremenchug Provincial Agricultural and Handicraft Exhibition of 1896 became especially important for the economic, cultural and artistic development of the city. A significant event in the artistic life of the city in early 1914 was the opening of the first exhibition of paintings. An important component of the artistic life of Kremenchuk in the period under study was photography, the formation of which was facilitated by the high economic, social and cultural level of the city.

The artistic life of Kremenchuk gained a powerful development in the II half of the XX century, which is associated with the opening of a local branch of the Poltava Regional Society of Artists and the beginning of artistic activity in Kremenchug art workshops of graduates of art institutions of higher education in

Moscow, Leninhrad, Kyiv, Lviv and Kharkiv Art and Industrial Institute: M. Anisimov, V. Bondarenko, M. Keler, A. Kotliar, B. Maksymenko, V. Sakalash, M. Khakhin, N. Yuzefovych and others, who made the most significant contribution not only to the color scheme of the monumental and decorative palette of the city, but also led to the development of exhibition activities, opening of an exhibition hall, shop of the Art Fund of the USSR, emergence and increase of members of the Union of Artists of the USSR, youth art associations, and, as a result, the establishment of the Kremenchug city organization of the National Union of Artists of Ukraine.

Analysis of stylistic and technological features of monumental and decorative works, such as: mosaics «My Motherland», stained glass «Our song is our glory», relief «Wedding Holiday», made by I.-V. Zadorozhnyi in Kremenchuk, contributes to the formation of a holistic picture of the artistic originality of Kremenchuk.

The main historical stages of formation of the museum of local lore are considered in the study, the analysis of objects of art of funds of preservation is carried out, the main milestones of formation of Kremenchug Art and Craft School № 9, children's art school, art galleries are outlined.

Understanding the above research issues and features provided an opportunity to comprehensively analyze the historiographical interactions of artistic gaps and aspects in the context of identifying the overall picture of the artistic life of Kremenchuk in the late XIX–XX centuries.

Research and analysis of the state of scientific development of the topic gives grounds to assert the lack of thorough, systematic scientific exploration of the artistic life of Kremenchuk of these time limits, which determines the relevance of this professional work.

The object of research is the artistic life of Kremenchuk of the end of the XIX–XX centuries, *the subject* – specific features, objects and components of the artistic life of Kremenchuk of the end of the XIX–XX centuries, personalities and

creative heritage of artists, stylistics and technology of monumental and decorative works.

The dissertation considers the creative heritage of Kremenchuk – born artists L. Blokh, L. Volovyk, M. Kats, Ye. Krendovskyi, K. Krzhyzhanovskyi, O. Lytovchenko; it is established that the first art exhibition in Kremenchuk in 1914 was a reflection of the then general trends of Ukrainian artistic life and artistic processes of Kyiv in particular and was a significant event in the cultural and artistic life of Kremenchuk in the early XX century; the role of handicrafts in the artistic palette of Kremenchuk is investigated; it was established that the Provincial Agricultural and Handicraft Exhibition of 1896 revived the artistic life of the city, attracted attention and represented a significant number of artistic handicrafts; it was found that the industrial, economic, trade and financial growth of the city led to the opening and development of photographic institutions in Kremenchuk; the existence of two landscapes under the same name «On the outskirts of Kremenchuk» by I. Riepin, which were exhibited among other works within the first personal exhibition of the artist in St. Petersburg in 1891, was proved; the establishment, formation and work of art societies and unions from the Kremenchuk branch of the Poltava regional society of artists to the Kremenchuk city organization of the National Union of Artists of Ukraine are investigated; the history of formation of the basic art sociocultural institutes of the city is investigated, characteristic stages and features of activity of the Kremenchuk museum of local lore, the Kremenchuk Art and Craft School № 9, the Kremenchuk children's art school, the Kremenchuk city art gallery and «Natalia Yuzefovych Art Gallery» are revealed; the role of graduates of the Kharkiv Art and Industrial Institute in the formation of the monumental and decorative face of the city was studied; stylistic and technological characteristics of monumental and decorative works made by M. Anisimov, V. Bondarenko, I.-V. Zadorozhnyi, Sh. Koridze, Ye. Pavlov, Yu. Sakalash, M. Khakhin in Kremenchuk.

The *work* consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of used sources and appendices (album of illustrations).

The first chapter presents the results of the analysis of the artistic life of Kremenchuk in the publications of Ukrainian and foreign scholars, provides a source base and substantiates research methods. The analysis of professional literature allowed to single out two arrays of scientific research, which helped to clarify the range of names of art critics, whose works reflected the biographical and artistic component of the creative heritage of artists born in Kremenchug in the pre-Soviet period. It is established that against the background of the absence of generalizing scientific works, the artistic life of Kremenchuk was reflected in the works of scientists.

The specifics of the topic of scientific work led to the formation of *research methodology*, which is characterized by a combination of general and individual methods (analysis, synthesis, deduction, induction, historical, typological-systemic, formal, stylistic, iconographic, iconological, structural, etc.), which provides a comprehensive and thorough study of the artistic life of Kremenchuk of the outlined historical period.

The second chapter considers the creative heritage of Kremenchuk – born artists. According to the results of the search work, analysis of archival materials, periodicals, new factual material was discovered and put into scientific circulation. It is established that the first art exhibition of paintings in Kremenchuk in 1914, which united artists of the group «Kiltse», participants of the First Ukrainian Art Exhibition and the exhibition of paintings in 1913, was a reflection of the then general trends of Ukrainian artistic life and artistic processes in Kyiv. Organizers and participants of the Kyiv Society of Artists, graduates and students of the Kyiv Art School, local artists and teachers of drawing under the leadership of the organizer and participant of the Kyiv Society of Artists K. Bakhtin.

The role of Kremenchuk's handicrafts was studied, which made it possible to identify trends in the decrease in the number of artisans engaged in painting and icon painters during the last third of the XIX – early XX centuries.

It is established that the Provincial Agricultural and Handicraft Exhibition of 1896 brought revival to the artistic life of the city, attracting attention and representing a significant number of artistic handicrafts.

It was found that the largest number of photographic establishments operated in the city in the early XX century. It is proved that the skill of photographers Ya. Vitlin, Yu. Hamal, R. Osiiievskyi, M. Tahrin was confirmed by honors and awards of local, provincial, all-Russian and international exhibitions, which allowed some photographers to become members of the Russian Photographic and Technical Society.

The existence of two landscapes by I. Riepin under the same name «On the outskirts of Kremenchuk», which were exhibited at the first personal exhibition of I. Riepin in St. Petersburg in 1891, was proved, and factual material about their existence was introduced into scientific circulation for the first time.

The third chapter presents a historiographical picture of the founding, formation and operation of artistic societies and unions from the Kremenchug branch of the Poltava Regional Society of Artists to the Kremenchug city organization of the National Union of Artists of Ukraine. Changes in the quantitative and qualitative composition of members of the Kremenchuk organization are analyzed; the decisive role of members of the Union of Artists of the Ukrainian SSR living in Kremenchuk in the creation of the Kremenchuk city organization of the National Union of Artists of Ukraine is proved.

It is established that the increase in the number of professional artists contributed to the growth of the number of monumental and decorative works in the city. It was found that the growth of the number of professional artists influenced the development of exhibition activities in the city, contributed to the opening of the shop of the Art Fund of the USSR for the sale of decorative and applied arts, the creation of an association of young artists called «Zelenyi ostriv».

The history of formation of art sociocultural institutes of the city is investigated, characteristic stages of functioning of the Kremenchuk museum of local lore are revealed, the analysis of books of the museum exhibitions is carried

out, the art funds of museum storage are investigated and analyzed, the number of works executed by USSR, Honored Artists of the USSR, People's Artists of Ukraine, Honored Artists of Ukraine and members of the Union of Artists of the USSR, the National Union of Artists of Ukraine.

Characteristic stages and peculiarities of formation of Kremenchuk Art and Craft School № 9, Kremenchuk Children's Art School, Kremenchuk City Art Gallery and «Art Gallery of Natalia Yuzefovych» were revealed, a circle of outstanding graduates of the first school of art education – Kremenchuk Art and Craft School № 9 was established.

The role of graduates of the Kharkiv Art and Industrial Institute in the formation of the monumental and decorative face of the city is studied, the chronological sequence of appearance in Kremenchuk of artists – graduates of KhAII, who for almost two decades created monumental and decorative works: stained glass, mosaic panels, murals, minting.

The stylistic and technological features of monumental and decorative works made by artists M. Anisimov, V. Bondarenko, Sh. Koridze, Ye. Pavlov, Yu. Sakalash, M. Khakhin in Kremenchuk are analyzed, monumental and decorative works of I.-V. Zadorozhnyi.

Keywords: Kremenchuk, artistic life, exhibition activity, handicraft exhibition, exhibition of paintings of 1914, photographic art, I. Riepin, Kremenchuk Art and Craft School № 9, I.-V. Zadorozhnyi, M. Khakhin, Kremenchuk city organization of the National Union of Artists of Ukraine, stylistics, technology, monumental and decorative art.

**СПИСОК НАУКОВИХ ПРАЦЬ, В ЯКИХ ОПУБЛІКОВАНІ
ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДИСЕРТАЦІЇ**

1. Осадчий В. В. Выдающиеся художники Кременчуга конца XIX–XX столетия. *Актуальные проблемы мировой художественной культуры*. Учреждение образования Гродненский государственный университет имени Янки Купалы. Гродно : ГрГУ, 2018. С. 84–88.
2. Osadchiy V. The contribution of Kharkiv institute of and industry graduates for the formation of the Kremenchuk artistic monumental look. *The Scientific Heritage*. Budapest, 2020. № 49. P.4. С. 10–13.
3. Осадчий В. В. Кременчуг в творческой биографии И. Е. Репина и в Репиноведении. *The European Journal of Arts, Premier Publishing s.r.o.* Vienna, 2021. № 1. С. 156–160.
4. Осадчий В. В. Перша виставка картин у Кременчуку в 1914 році. *Актуальні проблеми гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич : Гельветика, 2021. Вип. 35. Т. 4. С. 17–25.
5. Осадчий В. В. Розвиток фотографічної справи у Кременчуку кінець XIX – початок XX століття. *Актуальні проблеми гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич : Гельветика, 2021. Вип. 37. Т. 2. С. 80–86.

ПУБЛІКАЦІЇ, ЯКІ ДОДАТКОВО ВІДОБРАЖАЮТЬ
НАУКОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Осадчий В. В. Внесок І. Задорожного у монументальне обличчя міста Кременчук. *Шості Платонівські читання: тези доп. міжнар. наук. конф. пам'яті академіка Платона Білецького, присвячені 20-річчю від дня смерті П. О. Білецького (1922–1998)*, Київ, Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, 24 листопада 2018 р. Київ, 2019. С. 117–118.
2. Осадчий В. В. Біографія і творчість Наталії Володимирівни Юзефович. *Міжнар. наук.-пр. конф. «Актуальні питання мистецтвознавства та мистецької освіти: сучасність і перспективи»*: збірник статей. 18–19 жовтня 2018 р., ХДАДМ. Харків, 2018. С. 113–115.
3. Осадчий В. В. Внесок випускників Харківського художньо-промислового інституту у становлення художньо-монументального обличчя Кременчука. *Всеук. наук. конф. проф.-викл. скл. і студ. ХДАДМ за підс. роб. 2017/2018 навч. Року* : зб. ст. 25 травня 2018 р., ХДАДМ, 2018. С. 50–53.
4. Осадчий В. В. Розвиток художнього та мистецького життя Кременчука кінець ХІХ–ХХ століття. *Історичні, культурні та соціально-економічні аспекти регіонального розвитку: тези доп. всеукр. наук.-пр. конф. КрНУ ім. М. Остроградського, Кременчук, Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського*, 14 листопада 2017 р. Кременчук, 2017. С. 98–100.
5. Осадчий В. В. Історичні періоди розвитку мистецького життя м. Кременчука. *Педагогічні аспекти підготовки викладачів з візуального мистецтва та дизайну: сучасність і перспективи* : зб. мат. міжнар. наук.-метод. конф. проф.-викл. скл. і мол. учених в рамках ІХ Міжнар. форуму «Дизайн-освіта 2017», Харків, ХДАДМ, 9–12 жовтня 2017 р. Харків : ХДАДМ, 2017. С. 262–265.

